

Рельєф дна океану

МЕТА: поглибити та систематизувати знання учнів про основні форми рельєфу Землі; формувати загальні уявлення про рельєф дна Світового океану; сформувати поняття «шельф», «материковий схил», «ложе океана», «глибоководний жолоб», «серединно-океанічний хребет»; розвивати вміння працювати з різноманітними джерелами знань, вдосконалювати вміння працювати з текстом підручника та картами атласа. критичне мислення; виховувати спостережливість.

Обладнання: зошит, підручник, атлас, мультимедійна презентація.

Тип уроку: комбінований

Основні поняття: рельєф, материковий шельф, материковий схил, ложе океану, глибоководний жолоб, серединно-океанічний хребет.

ХІД УРОКУ:

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань

Слайд

Термінологічний диктант

III. Мотивація навчальної діяльності

Слайд

IV. Вивчення нового матеріалу

Слайди

Пригадайте

1. Що таке гори? Які бувають гори?
2. Що таке рівнини? Які бувають рівнини?
3. Чи існують гори й рівнини на океанічному дні?

Нові терміни до скарбнички знань: ГОРИ

шельф

**середінно-океанічний
хребет**

глибоководний жолоб

Нові назви до скарбнички знань

**Середінно-
Атлантичний хребет**

Гава́йські острови

острів Ісла́ндія

Внутрішні процеси

ФОРМИ РЕЛЬЄФУ

Зовнішні процеси

Планетарні

форми

МАТЕРИКИ

ЗАПАДИНИ ОКЕАНІВ

Основні форми

Рівнини

Гори

*Глибоководні
рівнини*

*Серединно-
океанічні хребти*

Глибоководні жолоби

Форми рельєфу Землі

Як формується рельєф дна Океану

Завдання

1. Назвіть:

- а) основні три частини дна Океану;
- б) форми рельєфу ложа Океану

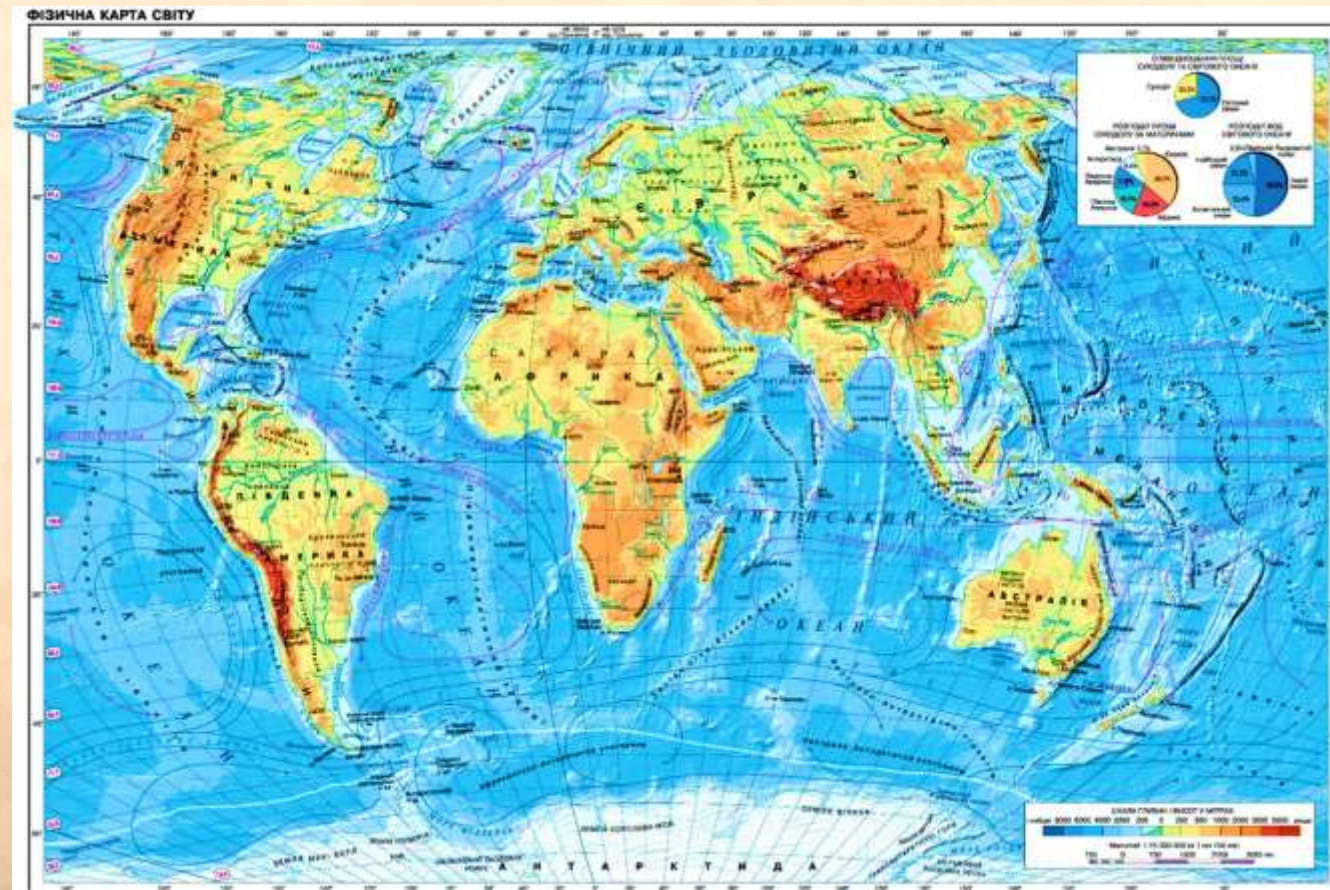

Як формується рельєф дна Океану

Завдання

2. Відшукайте на фізичній карті світу елементи будови дна Океану. Визначте, якими кольорами вони зображені згідно зі шкалою висот і глибин

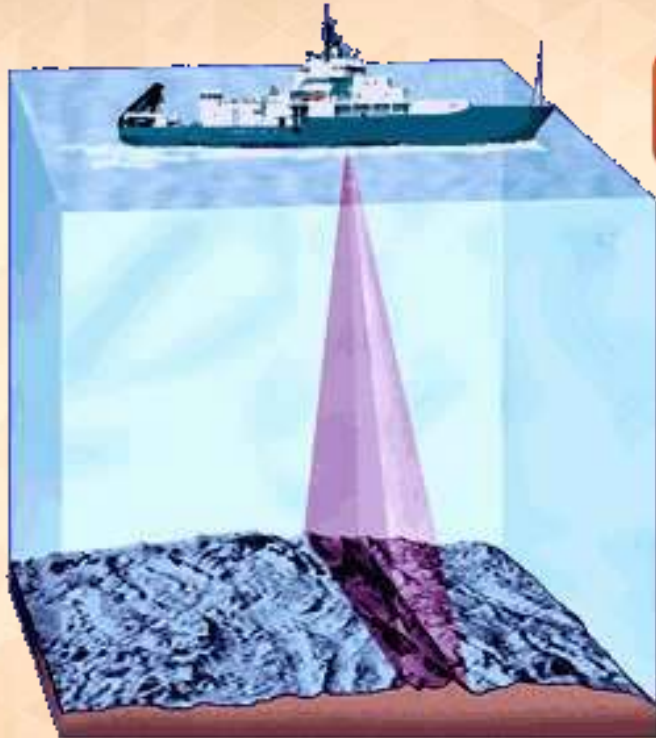

Як побачити рельєф дна океанів

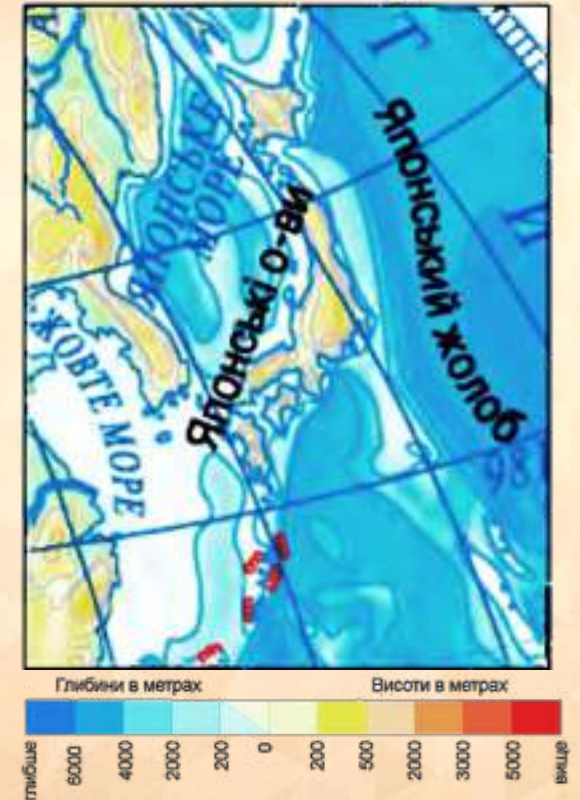
Рельєф дна Світового океану визначають
за допомогою **ехолоту**

швидкість поширення звуку у воді — 1500 м/с (1,5 км/с)

**Вимірювання
глибини ехолотом**

$$\text{Відстань} = \text{Швидкість} \times \text{Час}$$

Космічні й підводні апарати, здатні фотографувати дно океанів, що дає змогу скласти карти рельєфу дна морів та океанів

Шельф та материковий схил

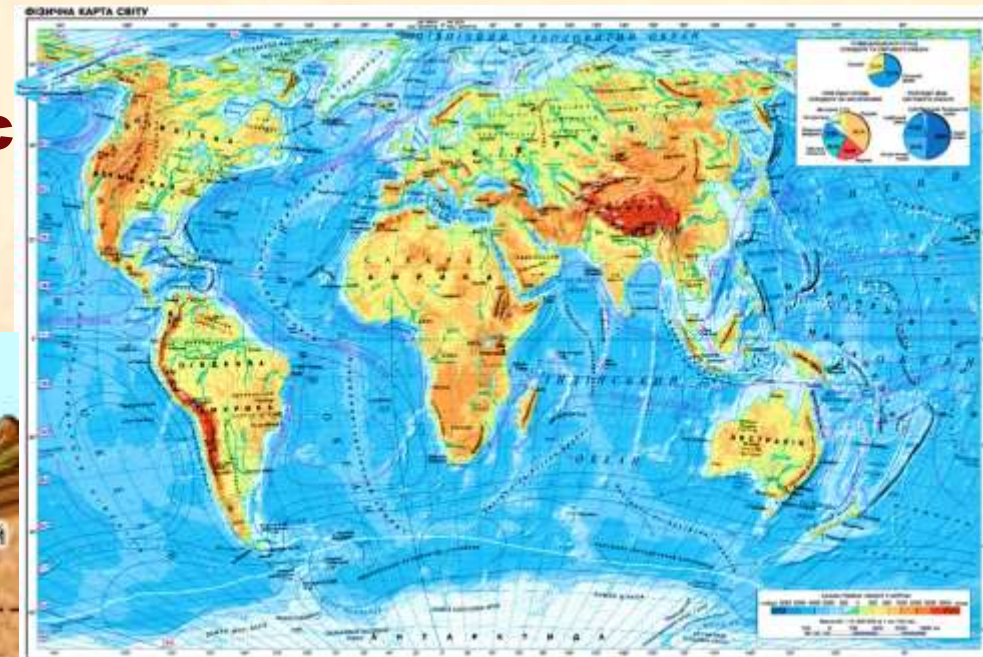
Шельф

(від англ. – полиця, уступ), або материкова обмілина
— це підводна, затоплена морем частина материка

- має **однакову геологічну будову** із суходолом
- глибини – не перевищують **200 м**
- на карті позначається **світло-блакитним кольором**

Материковий схил

- – це дуже нахилена поверхня дна, що є перехідною між шельфом і ложем
- глибина – **різко змінюється від 200 м до 2500 м**

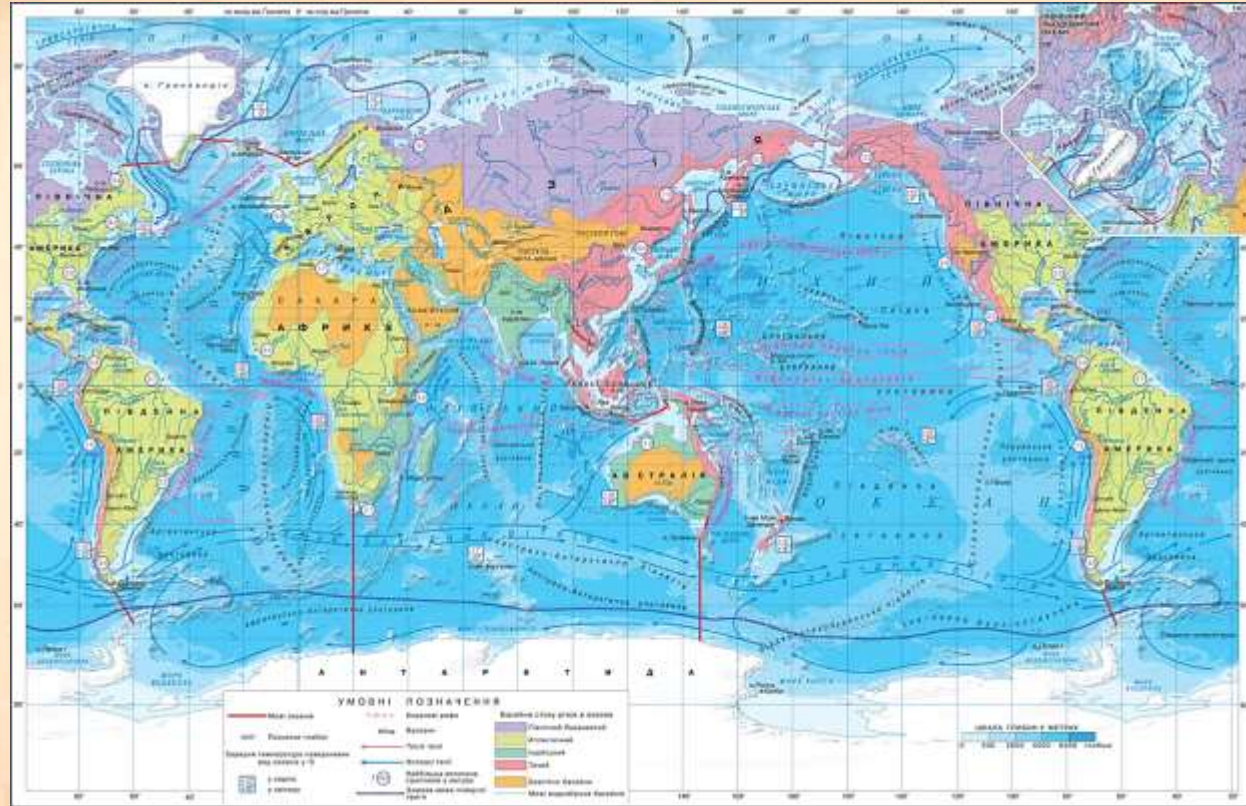
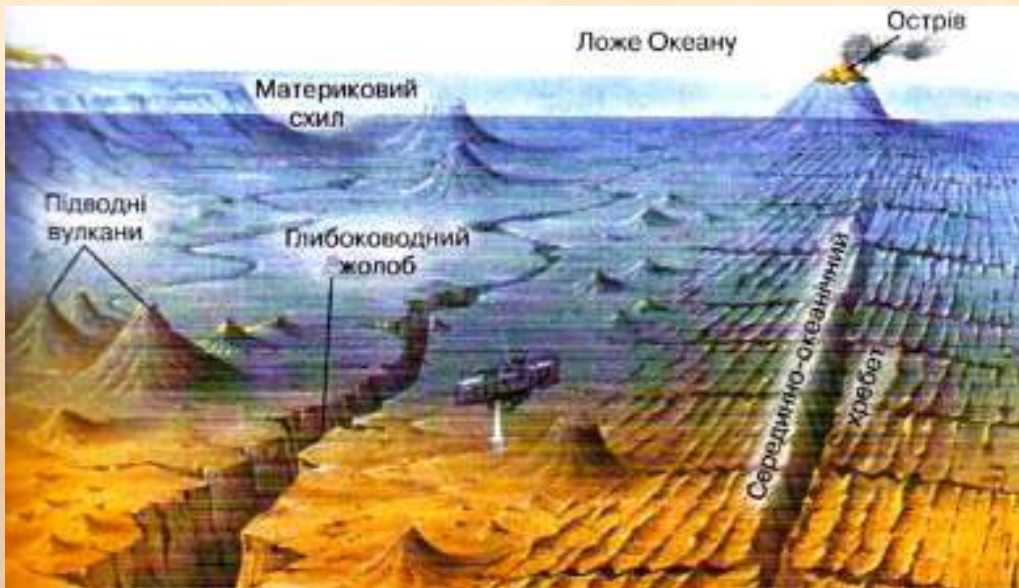
Ложе океану

— це центральна, найбільша за площею частина дна океану
глибиною до **4000—6000 м**

- земна кора у межах ложа — **океанічного типу**

Рельєф ложа океану:

- **глибоководні рівнини**
- **підводні вулкани**
- **серединно-океанічні хребти**
- **глибоководні жолоби (темно синій колір на карті)**

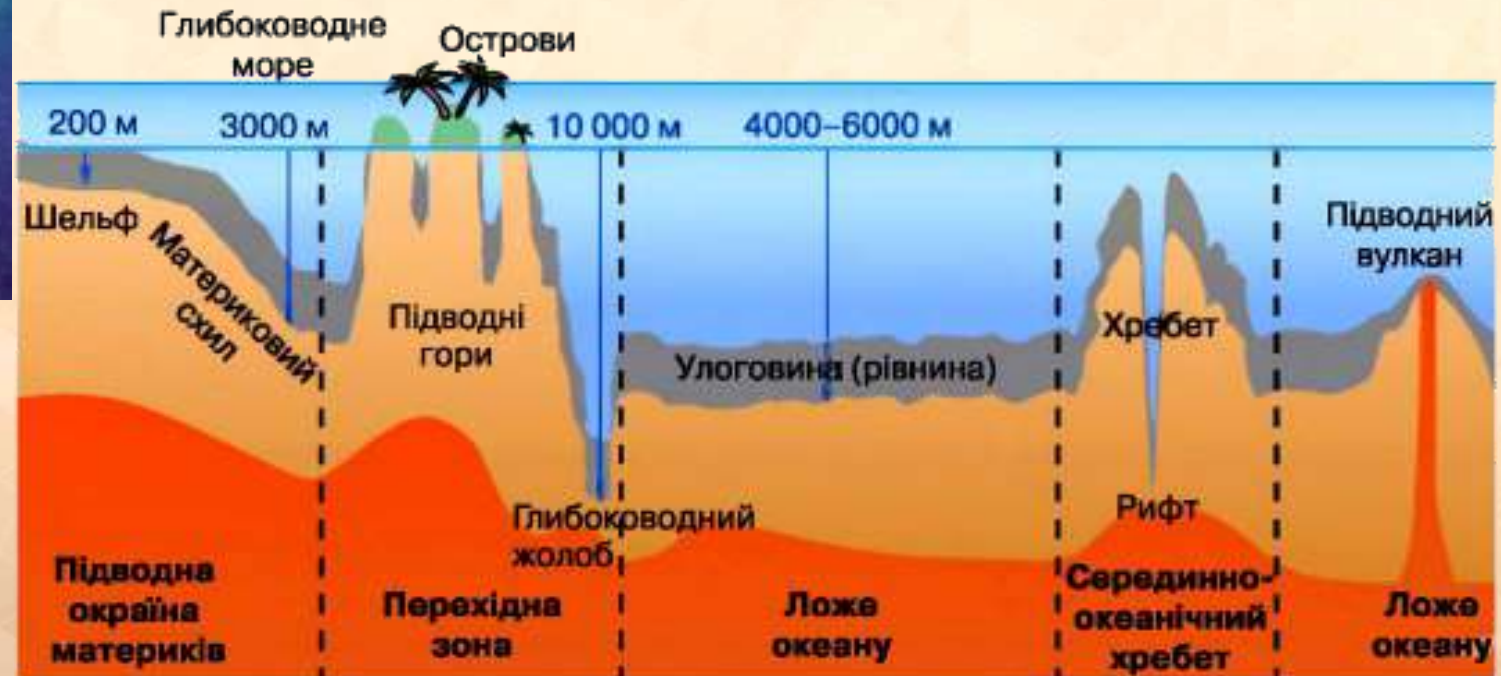

Перехідна зона

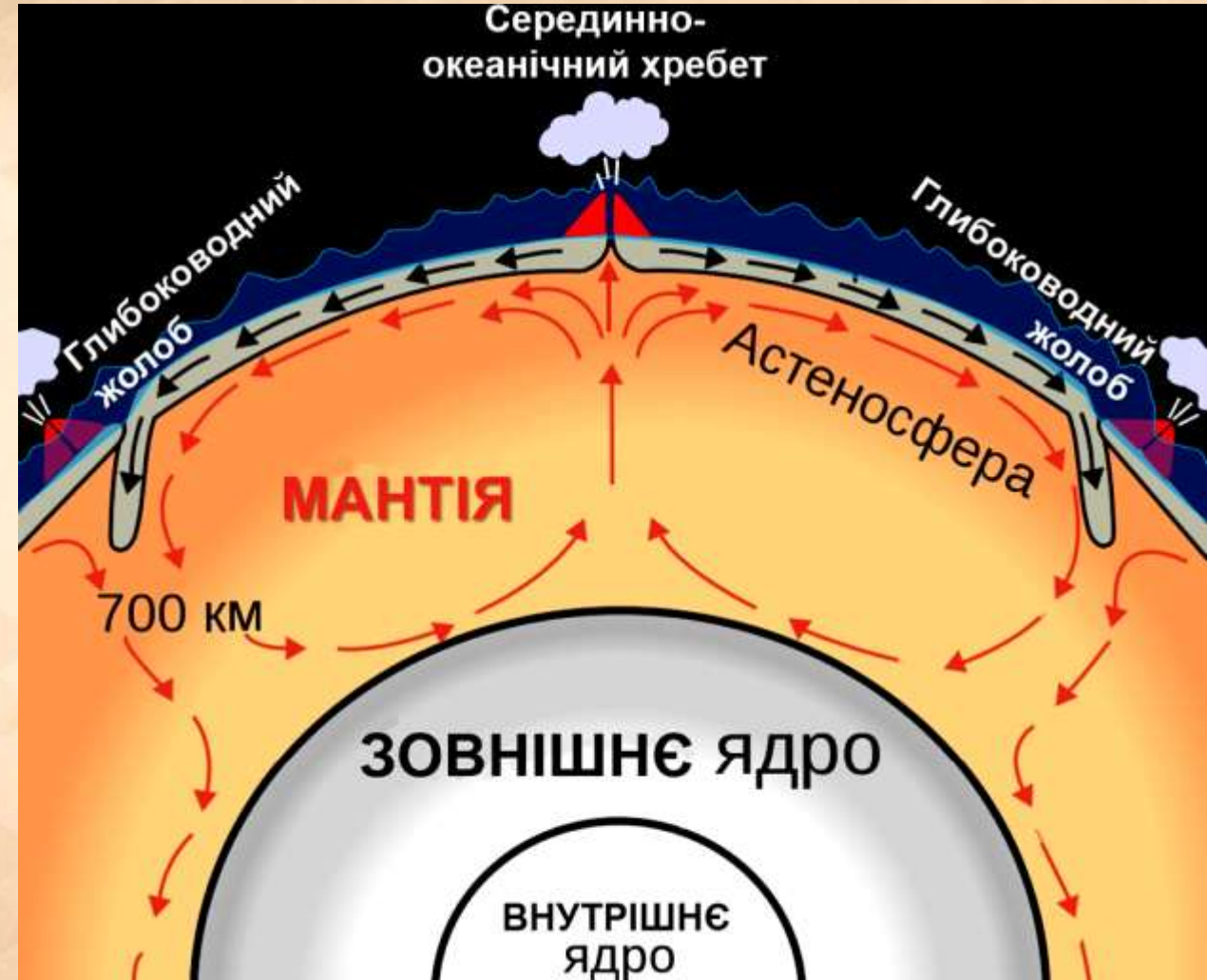
- У перехідній зоні простягаються глибокі моря, які відділяються від океанів ланцюгами островів
- такі острови є вершинами підводних хребтів
- можуть бути поясами високої сейсмічності

Серединно-океанічні хребти

Найактивніші виверження вулканів та землетруси спостерігаються на краях літосферних плит

1. За малюнком поясніть, які напрямки руху літосферних плит відбувається в місцях формування:
  - серединно-океанічних хребтів;
  - глубоководних жолобів
2. Поясніть, з яких гірських порід складені серединно-океанічні хребти.
3. Чому вулканічна вода їх не зруйнувала за мільйони років?

Переміщення літосферних плит в океані

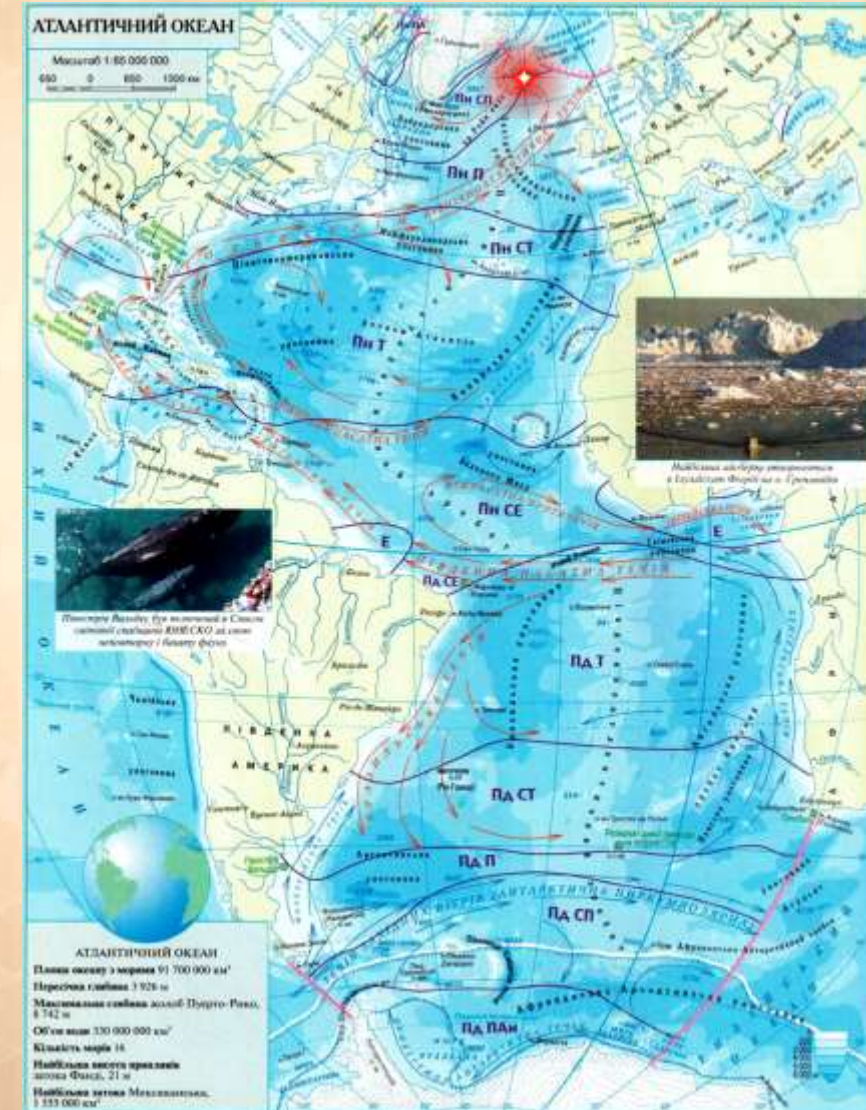
Серединно-океанічні хребти

— гірські системи у центральних частинах усіх океанів, де розходяться літосферні плити

- висота 2000–4000 м
- завдовжки десятки тисяч кілометрів
- інколи серединні хребти виходять на поверхню води у вигляді островів

**Острів Ісландія
утворений вершинами
підводних вулканів**

Серединно-океанічні хребти

**Зіставте карту на малюнку з картою літосферних плит.
Які висновки з цього можна зробити?**

Серединно-океанічні хребти

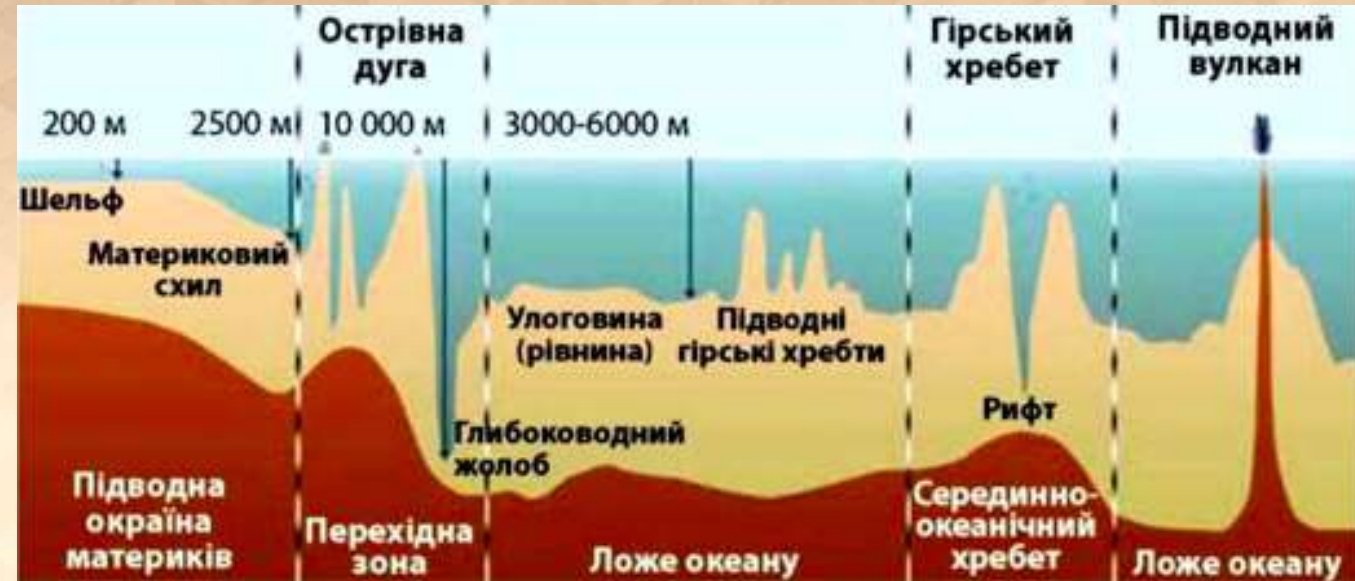
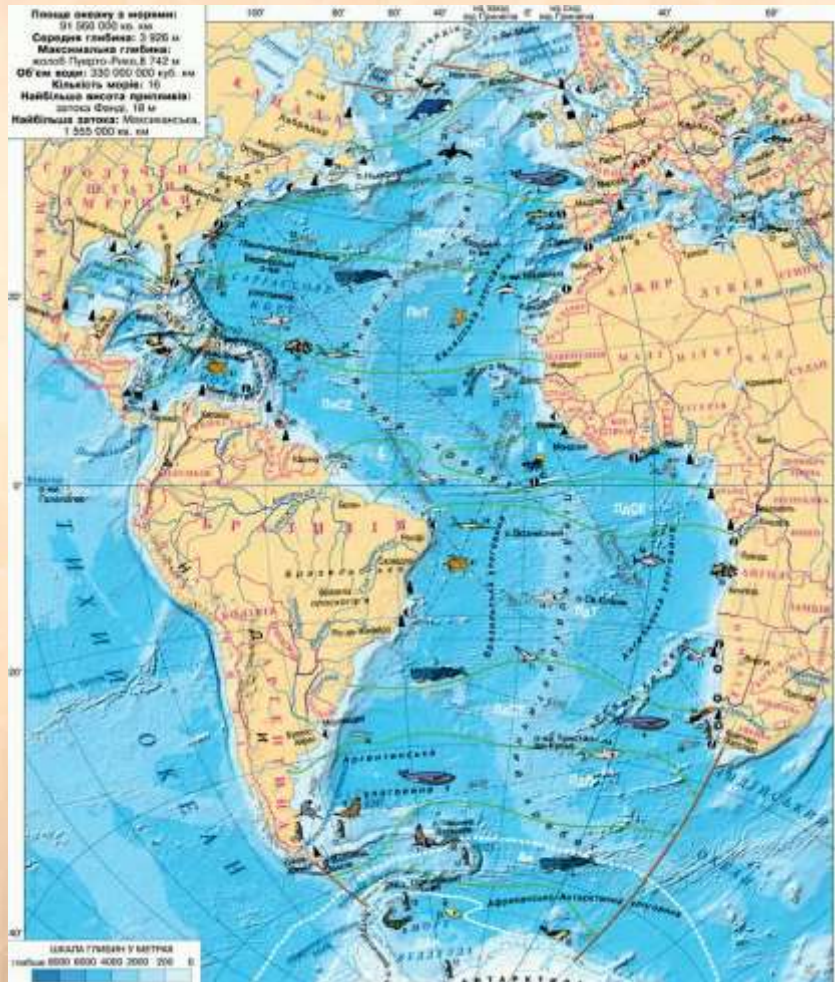

Найбільші ліосферні плити

Серединно-океанічні хребти

- Серединно-океанічні хребти розсічені уздовж **рифтами** — глибокими ущелинами з крутими схилами

- Найвідомішим з таких хребтів є **Серединно-Атлантичний хребет**

Найдовшими горами в океані є Серединно-Атлантичний хребет завдовжки понад 18 тис. км.

Глибоководні жолоби

— це довгі й вузькі западини глибиною понад 6000 м з крутими схилами, які тягнуться уздовж островів

глибоководне море → ланцюг островів → глибоководний жолоб

Японське море → Японські острови → Японський жолоб

Найбільше
глибоководних жолобів

у Тихому океані.

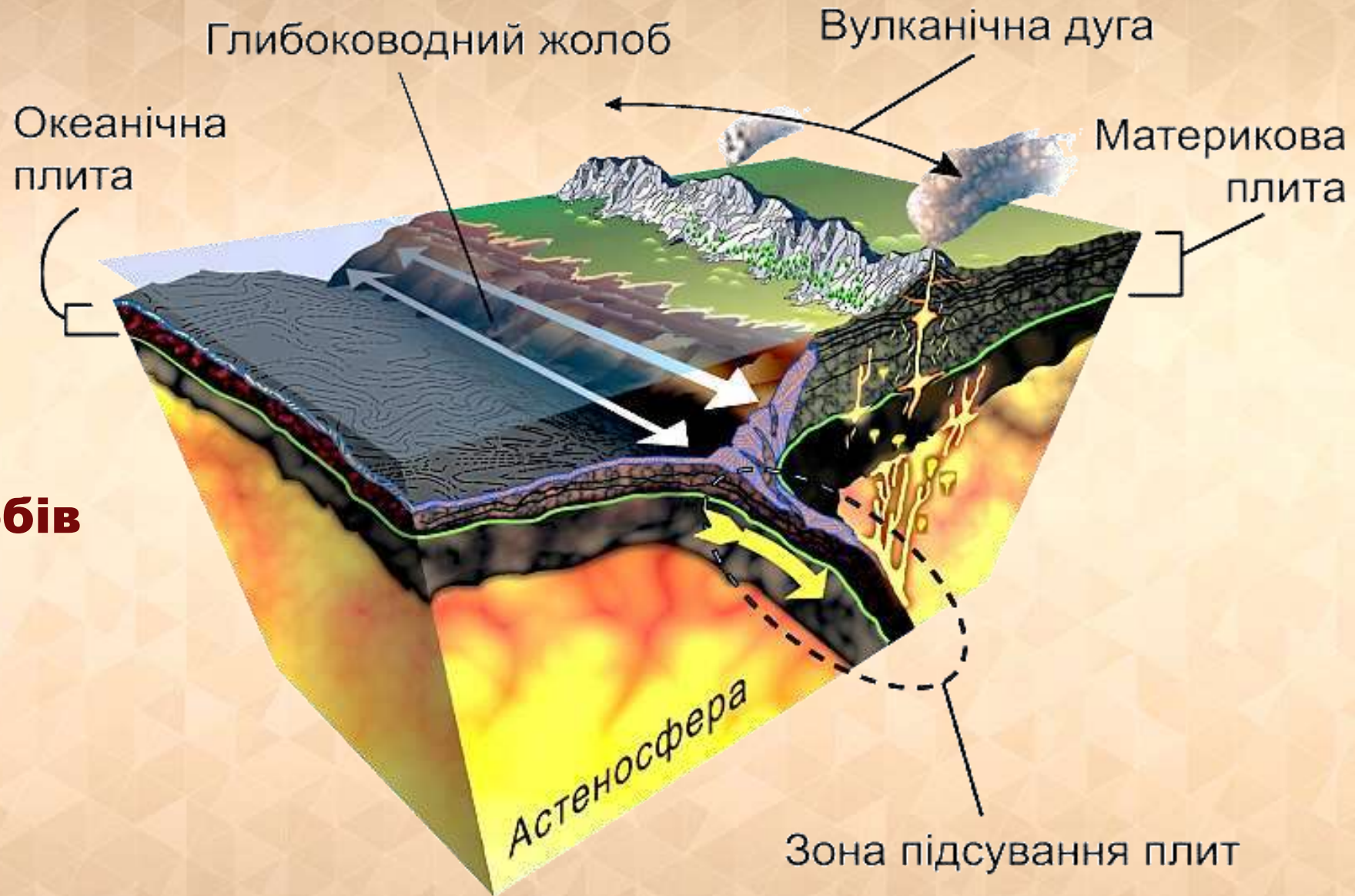
Найглибший на Землі Маріанський жолоб має глибину 11 022 м.

Найдовший жолоб — Алеутський — має протяжність понад 4000 км.

Глибоководні жолоби

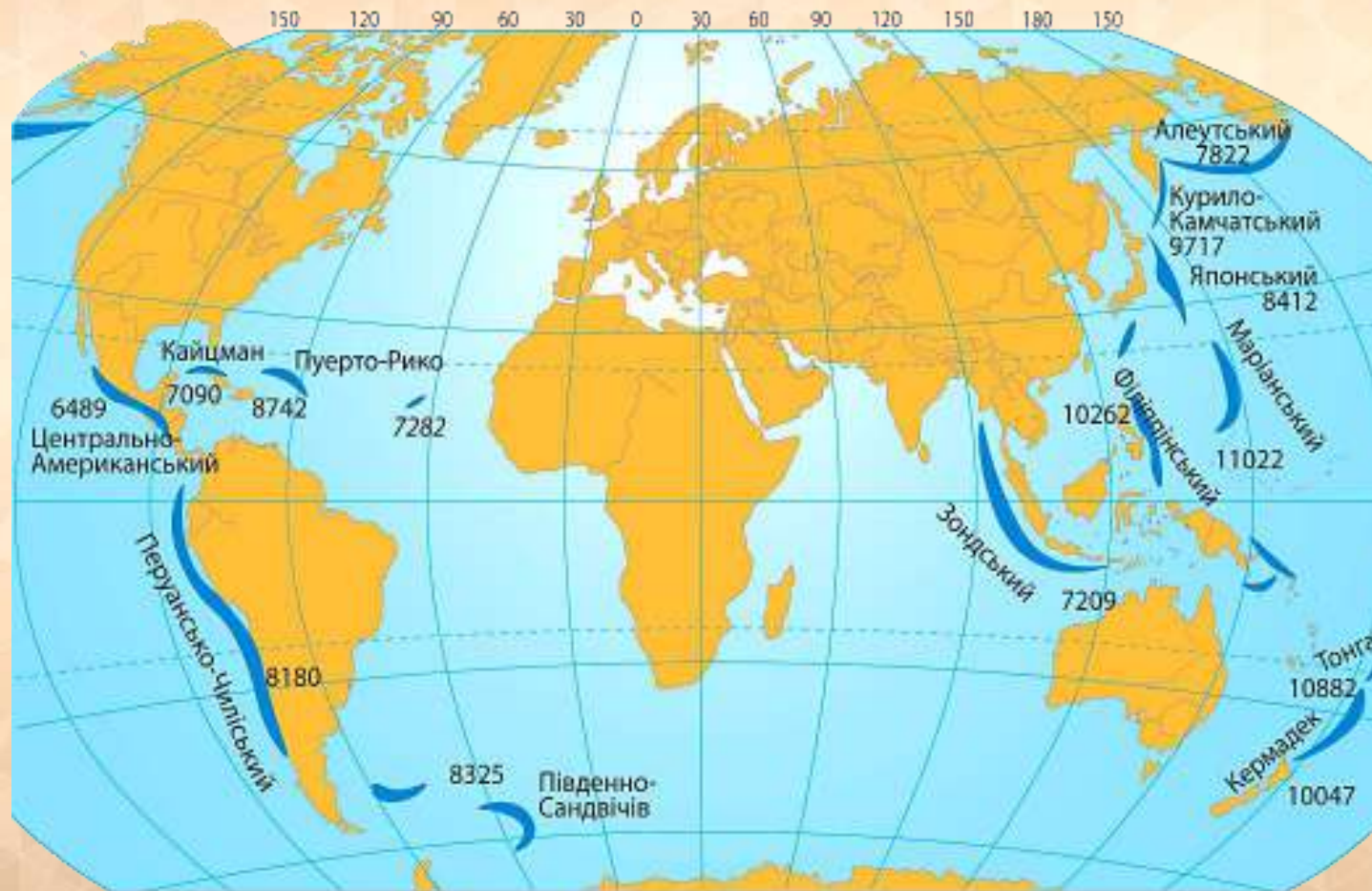

**Поясніть, як
відбувається
формування
глибоководних жолобів**

Формування глибоководного жолоба

Глибоководні жолоби

1. За малюнком назвіть найбільші глибоководні жолоби в різних океанах

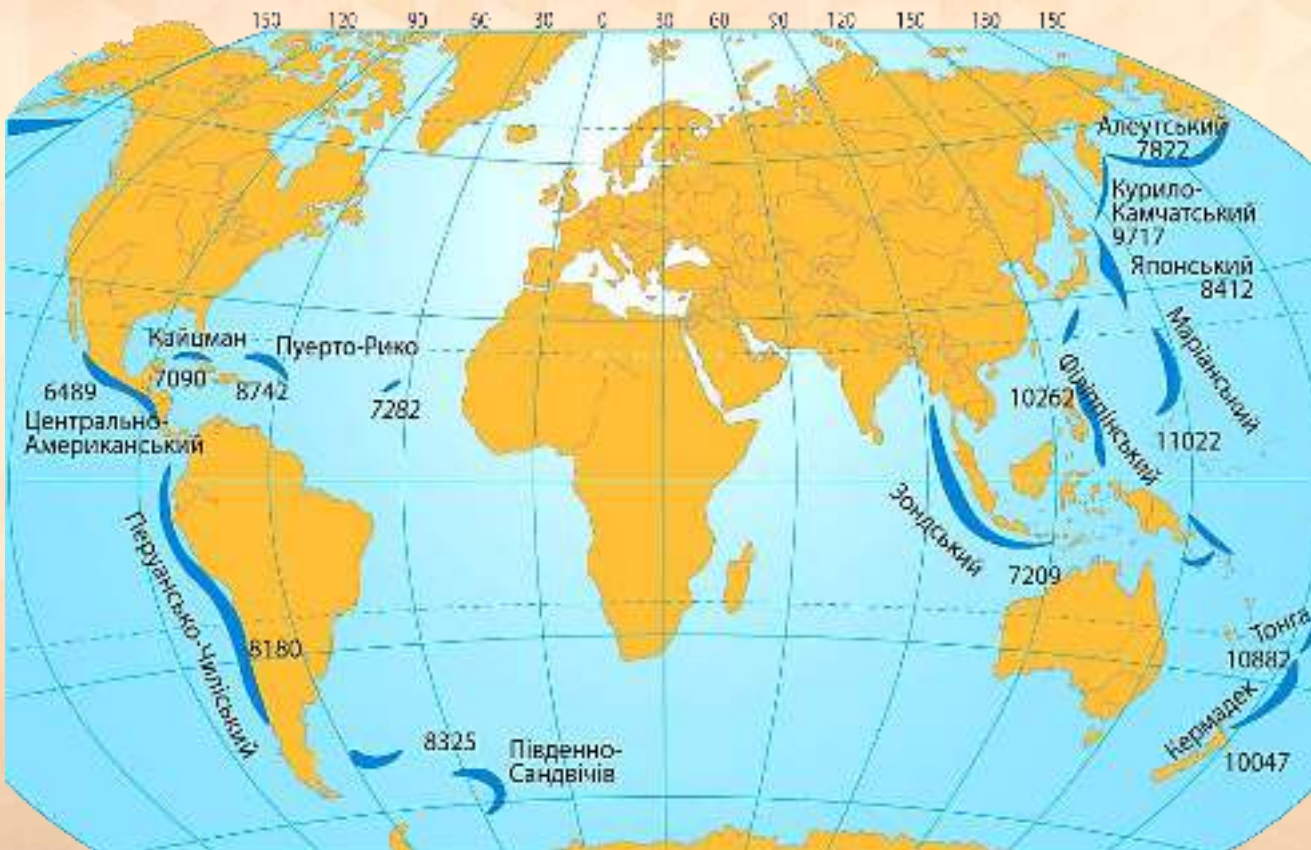

Глибоководні жолоби

Глибоководні жолоби

2. Зіставте карту на малюнку з картою літосферних плит. Які висновки з цього можна зробити?

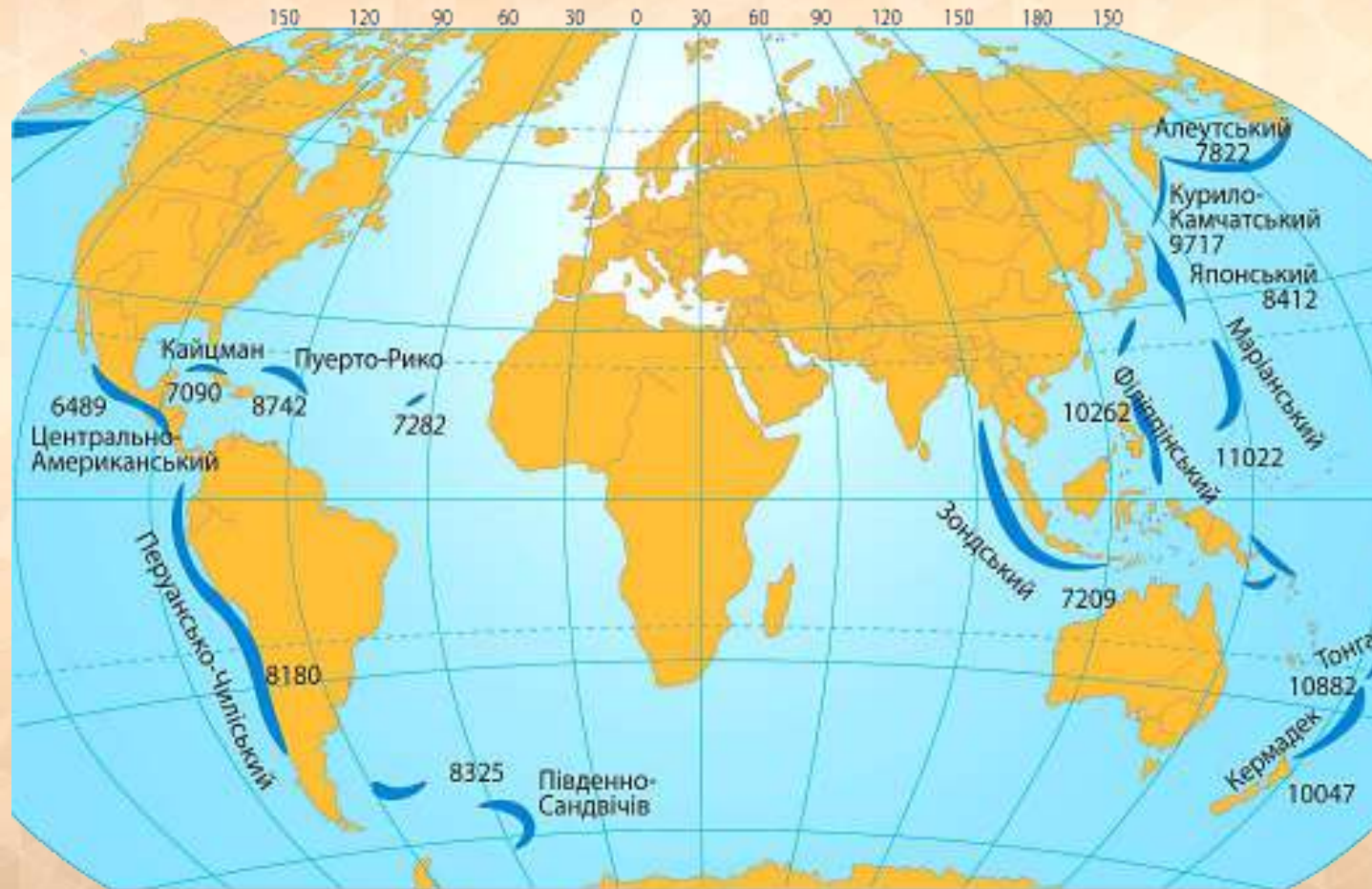

Глибоководні жолоби

Глибоководні жолоби

3. Чим можна пояснити той факт, що 3/4 всіх відомих глибоководних жолобів знаходяться саме в Тихому океані?

Глибоководні жолоби

Зміни рельєфу дна океанів

- Рельєф дна океанів, як і суходолу, формується під впливом **внутрішніх** та **зовнішніх** процесів
- **внутрішні сили** утворюють підводні хребти, глибоководні жолоби, поодинокі вулканічні гори
- **зовнішні процеси** зумовлюють знесення і нагромадження осадових порід на дні → призводить до вирівнювання підводних форм рельєфу

За бажанням: Навчальний проєкт «Унікальні форми рельєфу на планеті»

«Вірю – не вірю»: перевіряємо інформацію

- Про найглибшу точку Світового океану – западину Челленджера в Маріанському жолобі стало відомо ще 1875 року. Донині це місце повне таємниць. Тут тиск у 1100 разів вищий, ніж на поверхні океану. За весь час сміливців, готових опуститися в цю прірву, було всього четверо (це менше, ніж людей побувало на Місяці). А влітку 2016 року проходила пряма трансляція дослідження дна западини. Відкриття шокували. Тут був знайдений вуглекислий газ у рідкому стані. А також джерело, з якого б'є не вода, а розплавлена сірка. Подібне відоме лише на одному з супутників Юпітера. Рибальство та видобуток корисних копалин у цьому районі суворо заборонено законодавством США, яке 2009 р. оголосило про створення національної пам'ятки «Маріанський жолоб». Але це місце приваблює чимало туристів з усього світу.**

«Вірю – не вірю»: перевіряємо інформацію

- **Для глибоководних жолобів характерна висока сейсмічна активність: землетруси тут практично не вщухають. Також спостерігаються негативні аномалії сили земного тяжіння та магнітні аномалії. На дні западин накопичується відмерла біомаса, яка опускається туди з меншої глибини. Тиск води її розчавлює до стану слизу, а бактерії активно розкладають до стану вуглекислого газу, відіграючи велику роль у регулюванні його обсягів, що надходить у повітря, а отже й клімату Землі. Нещодавно був розроблений автономний безпілотний підводний апарат, здатний працювати на глибині 14 км. Звідси висновок: океанологи виявили у Світовому океані западину глибшу за Маріанську?**

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати параграф 19, вчити.

Повторити термінологію, повторити параграфи 21, 22.

Принести контурну карту, кольорові олівці.